

SVJETSKA BANKA SJEMENA NA SVALBARDU (TREĆI DIO): Život na surovom Svalbardu

Share

☰ Kategorija: [Znanost](#)

🕒 Objavljeno: Četvrtak, 27 Srpanj 2023 15:53

✍️ Piše: Lana Bunjevac (foto: Marcela Cardenas)

Svjetska banka sjemena osnovana je kako bi banke sjemena diljem svijeta mogle pohraniti sigurnosne kopije svog sjemena i na taj način osigurati da se sorte prehrambenih usjeva ne izgube u slučaju prirodnih katastrofa, klimatskih promjena, izumiranja vrsta, nuklearnog zračenja ili ratova. Nalazi se na norveškom arhipelagu **Svalbardu**, a njome upravlja **Svjetska zaklada za raznolikost usjeva (eng. Global Crop Diversity Trust)**, neovisna globalna zaklada koja podržava banke sjemena diljem svijeta.

Svalbard čini skupina otoka, otočića i hridi od kojih su tri naseljena, a okružuju ga **Grenlandsko more**, **Barentsovo more** i **Arktički ocean**. Otprilike 60 posto kopna je zaleđeno, 30 posto je neplodno tlo (stijene, obluci, morene, riječni sedimenti...), a samo preostalih deset posto prekriveno je vegetacijom. Banka sjemena smještena je u podnožju planine **Platåberget**, a izvana je vidljiv samo uski betonski ulaz koji djeluje kao da izranja iz planine i ničim ne da naslutiti da se u futurističkom zdanju čuva najveća svjetska zbirka sjemena, i to na mjestu gdje prevladava permafrost. Permafrost nije isključivo arktički fenomen, ali gotovo posvuda na **Svalbardu** tlo je zamrznuto tijekom cijele godine do dubine od 100-150 m u dolinama i do 400 m u planinama. Samo se gornji slojevi otapaju ljeti, što omogućuje rast biljaka, a permafrost osigurava da će sjeme ostati smrznuto čak i ako dođe do nestanka struje, dok niske temperature onemogućuju klijanje sjemena i odgađaju njegovo starenje.

Na staronordijskom jeziku **Svalbard** znači "zemlja s hladnom obalom" - smatra se da su Vikinzi prilikom svojih ekspedicija sigurno došli do **Svalbarda**, no službeno, arhipelag je prvi otkrio nizozemski istraživač **Willem Barentsz** 1596. godine. Tijekom iduća tri stoljeća na otočje su dolazili lovci na morževe i kitove, a kasnije i traperi koji su lovili polarne medvjede i lisice radi krzna. Otkriće nalazišta ugljena

f
No• Sv
Sv
Hr
hr:• Sv
Sv
Uj
Ba• Sv
Sv
su• Sv
Sv
Dr
Hr• Sv
Sv
ba

f

Longyearbyen je glavni grad Svalbarda (foto; Crop Trust)

krajem 19. stoljeća promijenilo je **Svalbard**, a glavni grad **Longyearbyen**, utemeljen 1906. godine, nazvan je po Amerikancu **Johnu Munrou Longyearu** koji je tamo osnovao rudarsku tvrtku **Arctic Coal Company**. Godine 1920. suverenitet **Norveške** nad arhipelagom ratificiran je međunarodnim ugovorom, te je dogovoreno da otočje bude demilitarizirana zona.

Longyearbyen je smješten na glavnom otoku **Spitsbergenu**, nalazi se na 78. paraleli i udaljen je svega 1300 kilometara od **Sjevernog pola**, no za razliku od nekih drugih mjesta na istoj geografskoj širini na sjeveru **Grenlanda**, **Kanade** ili **Rusije**, pogodnim za život održava ga topla voda **Golfske struje**. Grad ima 2500 stanovnika, što je manje od broja polarnih medvjeda na otočju (oko 3000) koji u potrazi za hranom pretražuju brodove i provaljuju u kuće. Unatoč strogim mjerama zaštite polarnog medvjeda, zakonom je propisano da svi punoljetni stanovnici radi vlastite sigurnosti moraju nositi pušku ako izlaze izvan granica samoga grada.

Većina kuća i građevina izgrađena je na stupovima i pilonima zabijenim duboko u permafrost, zbog kojega u gradu nisu dozvoljeni pokopi. Trudnice se šalju na kopno, jer iako u **Longyearbyenu** postoji bolnica, ona ima svega šest kreveta, a dostupne su samo hitne i ograničene zdravstvene usluge. Na **Svalbardu** postoji i Sveučilište na kojem se ne plaća školarina, a za sve studente obavezan kolegij je i Tečaj preživljavanja i sigurnosti na Arktiku.

Postoje povijesni, politički i klimatski razlozi zašto je baš **Svalbard** izabran kao lokacija za pohranu sjemena, a **Global Crop Diversity Trust** navodi četiri glavna razloga. Prvi je taj da je regija politički i geološki stabilna - tektonske aktivnosti rijetke su i niske, a vojna postrojenja su zabranjena. Zbog permafrosta pod zemljom je tako hladno da se uzorci sjemena mogu čuvati uz niske troškove, a sam trezor nalazi se 130 metara iznad razine mora, pa je time zaštićen i od poplava i porasta razine mora. I posljednji, ali ne najmanje važan razlog - **Svalbard** je najsjevernija točka na zemlji do koje se može stići redovnim avionskim letom, a banka sjemena udaljena je samo kilometar od lokalne zračne luke što je važno kako bi se sjeme što lakše dopremilo do banke ili natrag u zemlju porijekla.

No, ono što je možda najzanimljivije jest da na **Svalbardu** nema nezaposlenosti ni socijalne pomoći, a onaj tko tamo želi živjeti mora biti samodostatan i sposoban sam se uzdržavati. Usluge socijalne skrbi dostupne su samo norveškim građanima, a ograničene su i zdravstvene usluge. Guverner **Svalbarda** čak ima ovlasti protjerati svakoga tko nema dovoljno sredstava za život ili se ne može brinuti sam za sebe. Do sada se to rijetko koristilo, primjerice u slučajevima opetovanog dilanja droge ili ako bi turisti bili uhvaćeni u divljem kampiranju, što je strogo zabranjeno zbog opasnosti od polarnih medvjeda.

Ipak, neobične svalbardske zakone najbolje je na svojoj koži osjetio dugogodišnji rezident, američki novinar **Mark Sabbatini**, koji je 13 godina bio stanovnik Svalbarda, ali je u ljeto 2021. bio protjeran s otoka i morao se vratiti u Sjedinjene Države. Više od desetljeća **Sabbatini** je na **Svalbardu** uređivao i izdavao jedine otočke tjedne novine na engleskom jeziku, **Icepeople**. Besplatne primjerke svojih novina umnažao je i dijelio po lokalnim trgovinama i hotelima, a oslanjao se na prihode od povremenih poslova, turističkih tura koje je vodio, donacija i potpora, no posljednjih godina to nije bilo dovoljno za spajanje kraja s krajem. Godine 2016. bio je prisiljen napustiti zgradu u kojoj je živio zbog oštećenja djelomično izazvanih otapanjem permafrosta, a sljedeći dom u koji je uselio bio je ugrožen zbog opasnosti od lavina. Otkako je ostao bez stana, **Sabbatini** se borio za preživljavanje na arhipelagu. Usto, imao je dva nezgodna loma kuka prilikom pada na ledu te je završio na štakama. Preko zime je mogao odsjesti u praznom Airbnbu u gradskoj industrijskoj četvrti, ali kada je taj smještaj u ljeto bio iznajmljen, bio je prisiljen preseliti se u turistički kamp na rubu grada - na isto mjesto gdje je 38-godišnjeg Nizozemca godinu dana ranije ubio polarni medvjed.

Kada se financijski više nije mogao uzdržavati postalo je jasno da će morati napustiti otočje. Iako razočaran, **Sabbatini** ne misli da je

U surovom oklišu Svalbarda svatko mora biti samodostatan (foto: Crop Trust)

guverner bio nepravedan u svojoj odluci.

- Ako sam na štakama negdje vani i naiđe polarni medvjed, ne mogu učiniti ništa da si pomognem. Ako padnem u pukotinu ledenjaka ili me uhvati jaka oluja, neću moći potražiti pomoć. Opasno je biti ovdje ako nisi samodostatan u svakom smislu i guverner je bio zabrinut za moju sigurnost. Uvijek sam govorio prijateljima da ću, ako dočekam svoj kraj na **Svalbardu**, biti napadnut i ubijen od strane polarnog medvjeda - što bi bila velika priča za naslovnicu mojih novina. Ali ima smisla da sam bio prisiljen otići odavde na ovaj vrlo jedinstven svalbardski način - kaže uz dozu crnog humora **Sabbatini**, koji danas živi na **Aljasci** i radi kao novinar za lokalni list **Juneau Empire**.

Ulaz u Svjetsku banku sjemena (Foto: Cierra Martin/Crop Trust)

Postala je simbol za **Longyearbyen**. Norveška ne vodi ratove, ne upravlja nijednom nuklearnom elektranom, a zemlja uživa dobar ugled u svijetu. Ovo je vjerojatno najsigurnije mjesto na našem planetu - izjavio je guverner **Svalbarda Lars Faure** u veljači ove godine prilikom 15. obljetnice postojanja **Svjetske banke sjemena**. Njegova poruka je nepogrešiva: iskopavanje "crnog zlata" više ne odgovara sadašnjoj slici **Svalbarda**. Posljednjih godina ova regija razvila se u središte međunarodnih klimatskih istraživanja, a gospodarstvo **Longyearbyena** sve se više odmiče od eksploatacije ugljena prema znanstvenom istraživanju i arktičkom turizmu.

Iako su prvi stanovnici ovdje bili naseljeni kako bi kopali ugljen, od sedam rudnika ugljena danas je aktivan samo još jedan, a ovaj bivši rudarski grad vrlo se dobro prilagodio promjenjivim vremenima. Unatoč sumnjama da će propast industrije ugljena značiti i propast naselja, ništa bolje ne pokazuje goleme promjene u **Svalbardu** od porasta broja dostupnih turističkih kreveta: od ničega sredinom 1980-ih do blizu 950 kreveta 2017. godine.

Ulaz u **Svjetsku banku sjemena**, zbog očitih razloga, nije dozvoljen osim u iznimnim slučajevima (ako ste istraživač ili novinar visokotiražnih medija), no postoje organizirane ture koje zainteresirane turiste dovode ispred samog ulaza u trezor. U neposrednoj blizini u procesu izgradnje je i budući Centar za posjetitelje, projekt renomiranog arhitektonskog studija Snøhetta sa sjedištem u Oslu.

- Svjetska banka sjemena učinilo nas je poznatima u cijelom svijetu.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije

Share

© 2021. by [znaor.com](#)

- [➤ Uvjeti i pravila](#)
- [➤ Politika privatnosti](#)
- [➤ Politika kolačića](#)
- [➤ Marketing](#)
- [➤ Kontakt / Impressum](#)
- [➤ SiteMap](#)
- [➤ Login](#)
- [➤ O nama](#)

loading

